

Y
K
Y

kitap-lık

YIL:24

192

İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ | EKİM 2017 • 15 TL • ISSN 1300-0586

NAHİD SIRRI

**Nahid Sırrı Örik'in
İlk Hikâyesi**

Fırat Bircan

**Bir "Garip"
fotoğrafının tarihi**

Yusuf Çağlar

**Edip Cansever Üzerine
Konuşma Notları**

Oğuz Demiralp

**Ahmet Cemal,
Yazko Çeviri ve
Dil Yazıları**

Mehmet Rifat

Şiir Tuğrul Tanyol, Metin Celâl,
Ali Asker Barut, Mehmet Can Doğan,
Mehmet S. Fidancı, Levent Karataş,
Osman Özçakar, Alper Beşe,
Emin Kaya, Hande Koçak,
Ali İhsan Bayır, Zeliha Cenkci,
Peter Laugesen

Öykü Şiir Erkök Yılmaz,
Ethem Alpaydın, Murat Çelik,
Batıkan Köse, Berkan M. Şimşek,
Ezgi Üstündağ, Çağatay Yılmaz

Yazı Uğur Kökden, İsmet Tokgöz,
Mahir Öztaş, Serdar Rifat Kırkoğlu,
Mustafa Ruhi Şirin, Necmi Sönmez,
Enrique Vila-Matas, Melih Elhan,
Saba Öymen, Mukadder Özgeç,
İsmail Çam, Seval Şahin

Söyleşi Semra Aktunç (Bengü Vahapoğlu)

HAYRET Ahmet Mithat Efendi'nin romanı (1885) ★ Yedi kişilik hırsız grubu, Safa Kok Sanc isimli Hintli milyarderin odasına gece nin geç saatlerinde gizlice girerler. Amaçları Safa Kok Sanc'a önce bir senet imzalatmak, ardından canını almaktır. Ancak kılıçlarını Safa Kok'a sapladıklarında mukavvaya dönü şüp tesir etmediğini görürler. Akabinde nereden geldiği belli olmayan bir sesin "Bu adamı rahat bırakınız!" demesi üzerine korkuya kapılıp oradan kaçarlar. Böylece roman "hayret" verici bir olay ile başlar. Safa Kok Sanc, bu olağanüstü olayı Tanrı'nın bir lütfu olarak yorumlar. Kızı Mihriban, karısı Akasof ve oğlu Rızavend ile birlikte Napoli'ye gider. Orada kendilerini Amerikalı gezgin milyarder Mösyö Sarpson karşılar. Birlikte vakit geçirmelerinin ardından bir akşam Mirza İsmail adlı hokkabazın gösterisini seyretmek üzere tiyatroya giderler. Mirza İsmail'in esrarengiz bir ruh ile konuştuğunu ve bu ruhun Safa Kok Sanc'ı öldürmeye çalışan kişinin Mösyö Sarpson olduğunu söyler. Asla bilemeyeceği birtakım bilgileri de zikretmesi sonucu salonda hemen herkes ikna olur. Mösyö Sarpson'un, Safa Kok'u öldürme teşebbüsünü kızı Mihriban ile evlenme amacıyla yaptığı anlaşılır. Mihriban'ın da başlarda Mösyö Sarpson'da gönlü vardır. Ancak malum hadiseden sonra yavaş yavaş ondan soğur ve Mirza İsmail'den hoşlanmaya başlar. Romanın sonunda Mihriban ile Mirza İsmail evlenirken, Mösyö Sarpson intihar eder (İlk baskı Tercüman-ı Hakikat Matbaası, 1885, *Bahtiyarlık* ile birlikte TDK Yayınları, 2000).

ÜÇ AYNALI KIRK ODA Murathan Mungan'ın hikâye kitabı (1999) ★ Üç hikâyeden meydana gelen kitapta anlatıları birleştiren nesne aynadır. Kitabın ilk anlatıcı

olan *Alice Harikalar Diyarında*, Amerika'nın Texas eyaletinde küçük bir kasabada yaşayan Alice, kasabadan ayrılıp farklı işlerde çalıştıktan sonra meşhur bir pop ikonu olur. Konserlerinden birinde ise bir uçan daire onu kaçıtır. Sonrasında onu kaçıranın daha önce de birkaç kez dünyaya gelmiş, Şanlıurfa'da insanların sevdiği kızı kaçırmalarından ilhamla, delicesine aşık olduğu ve uzun zamandır takip ettiği Alice'i kaçırmıştır. Bunu da hem dünya televizyonlarından dünyalılara hem de kendi gezegenindekilere açıklar. Alice adının Adam olduğunu öğrendiği bu uzaylıya âşık olur ve Adam'ın gezegeninde yaşamaya başlarlar, fakat bir şeylerin yolunda gitmediği de bellidir. Sonunda Adam bir gün ortadan kaybolur ve Alice de dünyaya geri döner. Kitaptaki ikinci anlatı *Aynalı Pastane* adını taşır ve kasesinin karşısında büyük bir ayna bulunmasından dolayı adından çok Aynalı Pastane olarak adlandırılan bir pastanedeki Aliye ve onun bu aynayla birlikte değişen yaşamını anlatır. Küçük bir mahallede yaşayan Aliye, hayatını değiştirmek için bir iş bulmak ve evlenmek ister. Bu arada mahallesine taşınmış ve baktığı kahve fallarının çıkmasıyla meşhur bir yazarı duyar, yazarın evine gider, yazar onun falına bakar ve yoksul gibi görünen ve aynı mahallede oturan Rum ailenin Beyoğlu'ndaki pastanesinden ve orada kasada duracak birine ihtiyaçları olduğundan bahsettikten sonra ailenin evini tarif eder, Aliye'den o eve gidip onlara iş istediğini söylemesini ister. Aliye, yazarın söylediği gibi ailenin yanına gider ve pastanede işe girer. Pastanede zamanını kasesinin karşısındaki aynaya bakarak ve düşünerek geçirir. Günleri böyle geçerken arada sırada pastaneye gelen ve kendisini gözleyen Muştık ile tanışır. Muştık ona bir kadın satıcısı olduğunu ve başka bir hayat yaşaması gerektiğini,

onu büyülü bir dünyayla tanıştıracığını, istediği zaman geri dönebileceğini söyler. Aliye bu teklifi bir süre düşündükten sonra kabul eder ve Muştik ile birlikte pastanedeki aynadan içeri girerek yeni hayatın yaşamaya başlar. Bu hayatın en meşhurlarından biri olur fakat bir gün geri dönmek ister. Muştik ona geri dönüş yolunu gösterir, ancak yolun sonunda pastanenin arkasındaki aynaya geldiğinde orada kısıp kaldığını anlar. Kitaptaki son anlatı *Gece Elbisesi*'dir. Mardin'de annesinin karında onu çevreleyen sıvı zarla dünyaya gelen Ali'nin çocukluğundan ortadan kaybolmasına kadar geçen sürede Ali'nin hayatını çeşitli dönemlerine odaklanılır. Ali yaşı ilerledikçe cinsel oyunlar oynamaktan hoşlanan ve bir süre sonra aslında bir erkek değil bir kadın olmak istediğini fark eden bir çocuktur. Önce kuzenleriyle ardından evlerine gelen birkaç genç kızla oynadığı cinsel oyunlar onu cinsellik ve büyümeye dair düşüncelere iter. Dedesi ile çocukken kurduğu yakın ilişki, sonrasında dedenin ölümü üzerine evlenmemiş birçok hala ile dolu koca konaktan annesi ve babasıyla birlikte ayrı bir eve taşınırlar. Burada annesinin geceleri kendi kendine konuşmaları ve babası hakkında anlattıkları onu korkutur, giderek sinir krizleri geçiren kendi içine kapanık bir çocuk halini alır. Mutsuzluğunun bir hastalık olduğunu düşünen ailesi onu doktora götürür ve doktordan aslından kadın olmak istediğini öğrenmeleri üzerine onu elektroşok ile "düzeltmek" isteyen doktora emanet ederler. Sonrasında babası felç geçirir, öncesinde ise Ali'den avukat olmasını istemiştir. Ali okur, avukat olur, evlenir, iki çocuğu ve karısıyla birlikte Mardin'e geri döner, dava vekili babasının yazıhanesine geçer. Bu arada çocukluğundan beri annesinin dolabında duran annesinin pullarla kaplı, vücudu kap-

layan gösterişli gece elbisesini giyme arzusunu annesinin ölümüyle gerçekleştirir. Elbiseyi giyip aynanın karşısına geçtiğinde ise aynanın öteki tarafına geçer ve orada Aliye Suzan adlı sosyetik ve meşhur, çok güzel bir kadına dönüşür. Böylece Ali, ikili bir hayat yaşamaya ancak Aliye olarak yaşadığı hayata dair birçok ayrıntıyı da hatırlamamaktadır, fakat nedensiz bir mutluluk içindedir. Aliye Suzan'ın kaza geçirip arabasının Boğaz'a gömülmesinin ardından ise Ali de ortadan kaybolur ve bir daha onun izine rastlanmaz. ★ Her üç anlatıda da ayna, kahramanların hayatını değiştiren, onları arzularına kavuşturan büyülü bir nesneye görevi görür. Kahramanların arzularını yerine getiren büyülü bir nesne olduğundan da yaşadıkları hayatın masalsılığına gönderme yapar. Kitaba üç anlatıyı da kapsayacak şekilde *Üç Aynalı Kırk Oda* adı verilmiştir. ★ *Aynalı Dolap*'taki anlatının kahramanı yazarın evindeki banyo perdelerini ona Aliye Suzan hediye etmiştir. Ayrıca *Aynalı Dolap*'ın bekâret meraklısı gazete patronunun *Gece Elbisesi*'nde Aliye Suzan ile aynı kulüpte yer almasıyla anlatılar arasında göndermeler yaparak bir bütünlük sağlanmıştır (İlk baskı Metis Yayınları 1999).

ESKİ DOSTUM KERTENKELE Şebnem İşigüzel'in romanı (1999) ★ Roman genel olarak, 16 yaşındaki iki dostun bir soygun planlaması ve bunun öncesiyle sonrasında olanları anlatmaktadır. Metin, Kertenkele isimli anlatıcı-kahramanın ve başkahramanın sayıklamaları ile başlamaktadır. Kertenkele ve Başparmak, bir benzin istasyonunu soymaya karar verirler ancak bunu başaramazlar. Kertenkele yakalanıp polise teslim edilirken Başparmak kaçır ve daha sonra istasyonun sahipleri tarafından yakalanıp işkence görür. Kertenkele,

roman boyunca annesini, denizde boğularak ölen erkek kardeşini, kız kardeşini, kendilerini bırakarak başka bir şehre gidip yerleşen babasını, halasını, teyzesini, evli bir adama âşık olan teyzesinin kızını anlatır. Sürekli gidip Matrakçı Nasuh'la ilgili kütüphanede âşık olduğu kızı ve onunla yakınlaşmasını da metne ekler. Kızla aralarında bir yakınlık başlasa da soygunla beraber artık her şey ondan uzaklaşmaktadır. Bu soygunun planlanmasında Kedici lakaplı barakada yaşayan bir adamın da payı vardır. Kertenkele, mahkemeye çıkarılacağı gün mahkemenin tuvaletinde kaçarak evine döner, evinde kendisini yakalarlar, kendisine kaçabileceği de söylenir ancak kaçarken vurularak ölür ve roman sonlanır (İlk baskı Can Yayınları, 1999, Everest Yayınları, 2001, İletişim Yayınları, 2010).

HERGELE ÂŞIKLAR Niyazi Zorlu'nun romanı (2003) ★ Çukur adı verilen bir yerden "hergelelerin" dünyasının anlatıldığı romanda Zekeriye ve Hazal'ın aşkı da bu dünyaya eşlik eder. Mediha Hanım ile Dido çikolatalarıyla kandırdıkları mahallenin çocukları, Zekeriya'nın sadece dünyanın adaletsizliğine değil düzenin koyduğu kurallar, önyargılar ve geleneklere de karşı çıkan romanda görünen her şey sahtedir. Mediha Hanım'ın yıllardır evlenmeden annesine bakması gibi bir durum söz konusu değildir örneğin, komşular gidip kapıları kapattıktan sonra annesine işkence etmekte, bundan zevk almaktadır. İşbirlikçisi Kement ile birlikte Dido çikolatalarıyla evlerine getirdikleri çocukları kendi emellerine alet etmekten de kaçınmaz. Zekeriya, sadece bir isyankâr değil aynı zamanda bir devrimcidir ama tüm isyanına rağmen çukurdan çıkılmayacağını da bilir gibi bir hali vardır. Sonunda onu kendi annesi öldürür. Hazal ise

kendi yoluna gider. Romanda yer yer kullanılan italiklerle kahramanların içsesleri verilmiş kimi zaman da bu italikler kahramanların kendi sesinin yankısına dönüşmüştür (İlk baskı Metis Yayınları, 2003).

GECEDEGİDEN Hüseyin Kıran'ın romanı (2011) ★ Anlatı, kendisine verilen bir el arabasıyla çöplüklerde dolaşarak hurda toplayan birinin bilincinden geçenlerle kurulmuştur. Kim olduğunu hatta ne olduğunu bile hatırlamayan bu kişi bir gün kendine eşlik etmesi için birini yaratır. Ona dört göz, üç el ve dört bacak verir. Kimi zaman onu döver kimi zaman onunla sevişir, ancak hiç tepki vermemesi üzerine acı duymasını isteyerek ona bir bellek de verir. Bellek edinmesiyle acı duymaya başlayan varlık zamanla onun için anlamlı olmaya başlayacaktır. Ardından bir gün çöplükte bir jeneratör bulur, onu tamir ettirince de bütün ilgilisi varlıktan bu makineye yöneltir. Varlık ve makine arasında kıskançlık başlar. Giderek varlıktan uzaklaşan ve bu arada kendine Gecedegiden adını veren anlatıcımız bir gün eve geldiğinde yarattığı varlığı bulamaz. Sonunda onu bir yetimhanede bulur ve büyük bir çöplüğün oradaki mağara benzeri yere götürür. Su almak için dışarıya çıktığında yakalanır, işkence edilir, sonunda da serbest bırakılır. Geri döndüğünde yarattığı varlık ile yeninden bir araya gelir. Ancak bu bir araya gelişte dünyanın farkına varır. Bu fark ediş onu huzursuz eder ve varlığı öldürür. ★ Kitabın italik ile yazılı olan kısımlarında Gecedegiden'in anlattıkları bir de onun varlık olarak nitelendirdiği, ancak kız kardeşi olduğunu söyleyen anlatıcı tarafından anlatılır. Bu şekilde Gecedegiden'in anlatısı oldukça muğlak bir hale getirilir. ★ Romanda anlatıcının zihni ve anlatısını dil ile nasıl kuracağı meselesi önemli bir yer kap-

lar. Bireyin bilinci ve bedeni arasındaki ilişki Kıran'ın diğer eserlerinde olduğu gibi burada da önemli bir sorun olarak ele alınır (İlk baskı Ayrıntı Yayınları, 2011).

CEHENNEM ÇİÇEĞİ Alper Canıgüz'ün romanı (2013) ★ Alper Canıgüz'ün beş yaşındaki dedektif kahramanı Alper Kamu'nun ikinci macerası. Bu macerada ilk kitaptaki (bkz. *Oğullar ve Rencide Ruhlar*) kreşteki mutsuzluğunun ardından Alper Kamu'ya Hatice Abla adlı bir bakıcı eşlik eder. Nebi Amca'nın ölümü ve Alper Kamu'nun amcanın evini toplarken bulduğu bir fotoğrafla açılan kitap, sonrasında mahalleyi yeni taşınan çocuk Ümit'in felçli kardeşini öldürdüğünü söylemesiyle devam eder. Alper Kamu, Ümit'in kardeşini kimin öldürdüğünü araştırırken yine ilk kitaptaki gibi Metin Bilgin ve Onur Çalışan ile işbirliğine girer. Diğer taraftan mahalle arkadaşları ve Paris Mahallesi ile ilgili çalışmaları da devam etmektedir. Ümit'in kardeşlerini ve dayısını sorguladıktan sonra cinayetin bir aile meselesi olduğunu anlar. Sonuçta Ümit'i kardeşlerden biri öldürmüştü, suçu da bir başka kardeşin üzerine atmıştır. Yine ilk kitapta olduğu gibi suç mahalle ve aile gibi kendimizi en güvende hissettiğimiz yerde gerçekleşir. ★ Kitapta yer alan babanın Alper Kamu'ya anlattığı Karanfil Kız hikâyesi hem kitap içinde bir çerçeve anlatı oluşturmakta hem de tek başına ayrı bir hikâye olarak okunabilmektedir. Eserde, Canıgüz'ün önceki kitapları *Tatlı Rüyalarda* (2000), *Oğullar ve Rencide Ruhlar* (2004), *Gizli Ajans'ta* (2008) olduğu gibi sabit kahramanlar Amcabey, Tah-takafa ve Kız Tevfik bulunmaktadır (İlk baskı April Yayınları, 2015).

BERBER Tayfun Pirselimoglu'nun romanı (2016) ★ Babasından kalan berberlik işini

sürdüren, beş yıldır Meryem adlı bir kadınla Manolya Pastanesi'nde zaman zaman buluşan kahramanımız aslında bir kiralık katildir. Tıpkı berberlik gibi kiralık katillik de babasından ona kalmış bir mirastır. Bu iki işi birlikte yürüten kahramanımız sürekli birlikte çalıştığı M.'nin ölümü üzerine N. ile birlikte çalışmaya başlar. Fakat ilginç olan M.'nin ölmeden önce kendisine verdiği son işin N.'yi öldürmek olmasıdır. Sonrasında N. için çalışmaya başlayan berber, onun talimatlarıyla bir süre sonra bir gazeteciyi, bakanı ve ardından başbakanı öldürür. Bu arada N.'nin de siyasi hayatı parlak bir şekilde yükselişe geçmektedir. Başbakanı öldürmeden önce yapılan plana göre berber önce başbakanı öldürecek ardından da N.'yi bacağından yaralayacaktır. Ancak bunun yerine başbakanı öldürdükten sonra N.'yi de hem bacağından hem de gözünden vurur. Ardından gazetelerden onun ölmediğini, hızla iyileşmekte olduğunu öğrenir. Bu arada beş yıldır buluştuğu Meryem de ağır bir kaza geçirmiş ve tek bacağına kaybetmiştir. Bu durum berberi çok rahatsız eder ancak bir taraftan da bu durum onda Meryem'e karşı değişik bir arzu uyan-dırır ve onunla evlenirler. Balayından sonra N.'nin kendisinden intikam alacağını düşünen berberi tedirgin bir bekleyiş alır. Bu bekleyiş sırasında Meryem pencereden düşerek ölür. Sonrasında da berber, Meryem'in teyzesi tarafından öldürülür. ★ Roman boyunca berberin işlediği cinayetlere paralel olarak ülkenin her tarafında patlayan bombalar ve gelmekte olan bir kıyametten bahsedilir. Bu kıyametin sembolü ise giderek çok sayıda kişinin takmaya başladığı yüzüklerdir. Berber, ardı ardına işlenen cinayetleri katilin gözünden veren bir kara roman örneğidir (İlk baskı İletişim Yayınları 2016).